

RegionØST-konferanse

20.-21. april 2024

TILGANG TIL EGNEDE LOKALER FOR DET FRIVILLIGE MUSIKKLIVET

Jon G. Olsen, daglig leder Akershus musikkråd

Eirin Lien, daglig leder Akershus musikkråd

HVA ER ET GODT ØVELOKALE? VI HAR FASITEN !!!

[Spill av video](#)

Hva er et godt øvelokale - eller som vi heller sier:

Hva er et «egnet lokale» for mitt musikklag?

- Hvorfor sier vi det?
- Fordi det som er godt for noen er veldig dårlig for andre
- **Det kommer an på**
  - **Hva slags musikklag vi er**
  - **Hvor mange vi er**

FAKTA

- Vi **VET** at egnede lokaler
  - Skaper rekruttering – musikkfaglig utvikling – er helsebringende – effektiviserer øvelsene
  - øker konsertopplevelsen – hindrer frafall +++ (eget foredrag)
- Vi **VET** at det i Norge brukes over 10.000 musikklokaler hver uke
  - *Hvor mange er det i din kommune?*
- Vi **VET** at det er over 500.000 brukere av disse lokalene, hver uke
  - *Hvor mange er det i din kommune?*
- Vi **VET** at 85% av disse er uegnet til den bruk de faktisk har
  - Nesten 1.000 målerapporter fra musikkrådene
- Vi **VET** nå hva som er et «egnet lokale»
  - (jfr standardene og erfaringene)

8 FAKTA om musikklokaler

1. FLERBRUK er meget vanskelig
2. Ofte ikke mulig (forskjellig etterklangbehov / arealbehov / sceneforhold)
3. Fins ikke «god akustikk», bare «god akustikk **for** .....»
4. Flerbruksmantraet – stadig større problemer for akustisk musikk
5. Husk at lokalet skal måtte være **egnet for akustisk musikk**
6. **Volum – dimensjoner – etterklang (ingen kompromiss)**
  - Og for konsert: scene – tribuneanlegg (fast/uttrekkbart, NB: ikke for bratt)
7. Sikre at lokalet kan brukes for lokalt musikkliv
8. Teaterutfordring (jfr [«Teaternytt»](#))

Hva er ALLER VIKTIGST i øverrommet

- I tillegg til «å komme inn» (dvs ha tilgang når vi trenger det)
  - Høre meg selv passe
  - Høre de andre passe
  - Passe lydstyrke i rommet
- + «*God klang*»

FASIT: Et egnet øvelokale (nb: **PRIORITERT** rekkefølge)

1. Er stort nok ($50 \text{ m}^3 / 25 \text{ m}^3$) – noen unntak for ekstra lydsterk
2. Har passe dimensjoner
  1. Lengde-bredde-forhold (lengde : bredde max 1,6)
  2. Tilstrekkelig takhøyde og egnet takform (bl.a. ikke buet)
  3. For konsertrom: Sceneforhold (titteskap / tepper)
3. Har passe etterklangstid
  1. Gjennomsnitt
  2. Etterklingsprofil
4. Akustisk tilpasning
5. Lite bakgrunnsstøy

Se «[Hvilke rom passer til hva](#)»

Se nmr-norm
(www.musikklokaler.no/nmrnorm)

HVA SIER LOVER OG REGLER (1)

OM Å KOMME INN I LOKALENE

Det viktigste er det kommunen bestemmer

- Om bruk av de kommunale lokalene
  1. Skoler (grunn- og ungdomsskole)
  2. Kulturlokaler (kulturhus, kommunale samfunnshus etc)
  3. Andre kommunale lokaler (eldresentre, barnehager, annet)
- Regelverk for utlån/utleie
  - Politisk vedtak
  - Praksis dessverre en del tilfeller annerledes

Voksenopplæringsloven – gratis lokaler til opplæring

- Kor-, korps- og bandøvelser er opplæring
  - Hvis de følger en studieplan og søker tilskudd
- Gratis lokaler er en del av tilskuddet, herunder gratis vask/tilsyn
- Gjelder skolelokaler – hverdager fram til kl 21.00
  - Hvis skolen ikke bruker rommet selv
- Også fylkeskommunale og statlige skolelokaler
- UTFORDRING 1: Ingen kriterier til egnethet
- UTFORDRING 2: Ikke alle forstår at øvelse er opplæring
- UTFORDRING 3: Kun til kl 21.00
- Se også [skriv fra kunnskapsdepartementet](#) og [brev fra vofo](#)

Viken fylkeskommunes utlånsordning – til etterfølgelse (skryt)

- Politisk vedtatt i fylkestinget 15.11.2022
- Som et ledd i bærekraft-satsingen
- Som et viktig bidrag til frivilligheten
- Klare formuleringer i hvorfor dette er viktig
- Klare formuleringer på kostnad, og at dette dekkes over fylkeskommunens sentrale budsjett (kr 4,2 mill i 2023)
- Gode begrunnelser fra frivillighetens og voksenopplæringens ståsted

Viken fylkeskommunes utlånsordning – til etterfølgelse (skryt) (2)

- Utlånsordning, ikke utleie (mva-kompensasjon begrunnelse)
- Formål
(bidra til frivillige organisasjoner – gratis eller mot dekning av faktisk renhold – publikumsarr., møter, opplæring ol)
- Utlånsperiode
(skoleåret, hverdager til kl 22.00, helger og skoleferier som hovedregel innvilges)
- Studieforbund gratis (i tråd med loven) også samlingsal/aula
- Faktiske utgifter til renhold (fastsatt, publisert sats)
- Søknad (1. mai / 14 dager for korttidsleie / 45 dager helg/ferietid)

Til det lokale musikkrådet

- Sjekk ut utlåns-/utleiereglementet hos dere
- Er dere fornøyd? FLOTT !!!
- Er dere misfornøyd → handling
  - Konkretiser HVA som ikke fungerer
  - Bruk politisk vei
    - Er det praktiseringen som ikke fungerer
    - Er det reglementet som er problemet
- Skolene er befolkningens hus/rom. Bruk ut over skoletid er bærekraftig og støtter det lokale foreningsliv, gode ringvirkninger, god samfunnsøkonomi.
- Vurder mulighet for tillitsbasert utlån – meråpent – gode erfaringer

HVA SIER LOVER OG REGLER (2)

OM MEDVIRKNING OG LYDFORHOLD

Lover og standarder

- Lov = Plan- og bygningsloven
  - Sikrer kvalitet til det rommet skal brukes til
    - Teknisk forskrift (TEK 17) (<https://dibk.no/regelverk/byggteknisk-forskrift-tek17>)
      - Herunder NS 8175 Lydforhold i bygninger (2019/2012)
    - Sikrer brukermedvirkning
- Standarder = musikkromstandarder
  - Ikke **LOV**, men får juridisk virkning gjennom avtale
  - Samling av kunnskap, omforent
  - NS 8178:2014 – flott grunnlag, MYE brukt 😊 -
nytt navn: **nå NS-ISO 23591**

Lover og standarder (2)

- NS-ISO 23591:2021 – «Øveromstandarden»
  - På norsk våren 2023
- NS 8178:2023 – «Konsertromstandarden»
  - Norsk, våren 2023
- **VIKTIG AT DISSE BRUKES, settes i funksjon og avtalefestes**
  - Gjerne forankret i politiske vedtak (mange har gjort det)
  - Er i praksis svært mye brukt

Oversikt

ØVECELLE (1-2) LYDSVAKE GRUPPER	LITE ENSEMBLEROM (3-12) LYDSVAKE GRUPPER	MELLOMSTORT ENSEMBLEROM (12-20) LYDSVAKE GRUPPER	STORT ENSEMBLEROM (>20) LYDSVAKE GRUPPER	KONSERT LYDSVAKE GRUPPER
ØVECELLE (1-2) LYDSTERKE GRUPPER	LITE ENSEMBLEROM (3-12) LYDSTERKE GRUPPER	MELLOMSTORT ENSEMBLEROM (12-24) LYDSTERKE GRUPPER	STORT ENSEMBLEROM (>24) LYDSTERKE GRUPPER	KONSERT LYDSTERKE GRUPPER
ØVECELLE (1-2) FORSTERKET MUSIKK	LITE ENSEMBLEROM (3-6) FORSTERKET MUSIKK	MELLOMSTORT ENSEMBLEROM (6-12) FORSTERKET MUSIKK	STORT ENSEMBLEROM (>12) FORSTERKET MUSIKK	KONSERT FORSTERKET MUSIKK

NS-ISO 23591:2021 Øveromstandarden

- Skiller mellom lydsvak, lydsterk akustisk og forsterket musikk
- Tydelige krav til volum, takhøyde, romdimensjoner og areal
  - Virker kanskje storforlangende, men er høyst reelle dersom man ønsker eget lokale – og vi kan ikke akseptere uegnede lokaler !!!
- Tydelige krav til etterklangstid, ikke overlappende
  - Virker kanskje storforlangende, men er høst reelle
- Nye rom / rehabiliteringer
- Også vurdere eksisterende rom
- **KJØP DEN** – i norsk versjon

NS-ISO 23591:2021 Øveromstandarden – kort gjennomgang

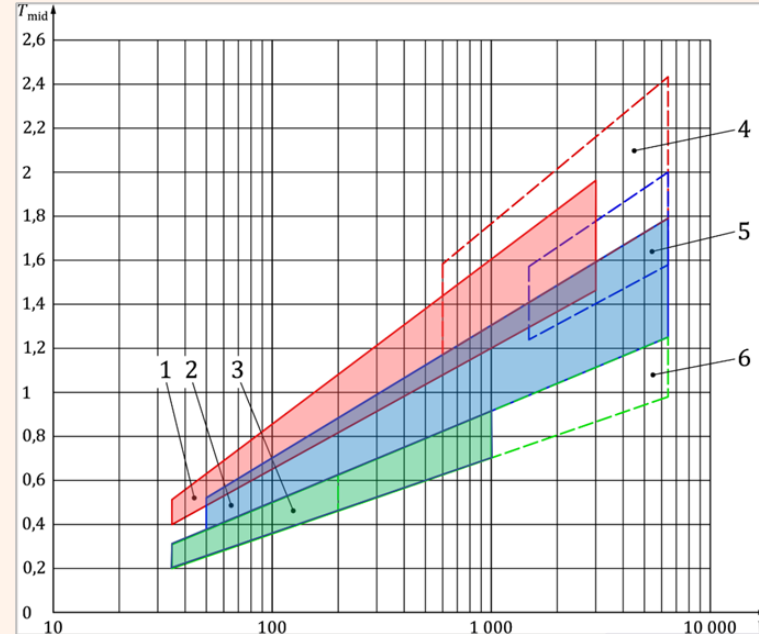
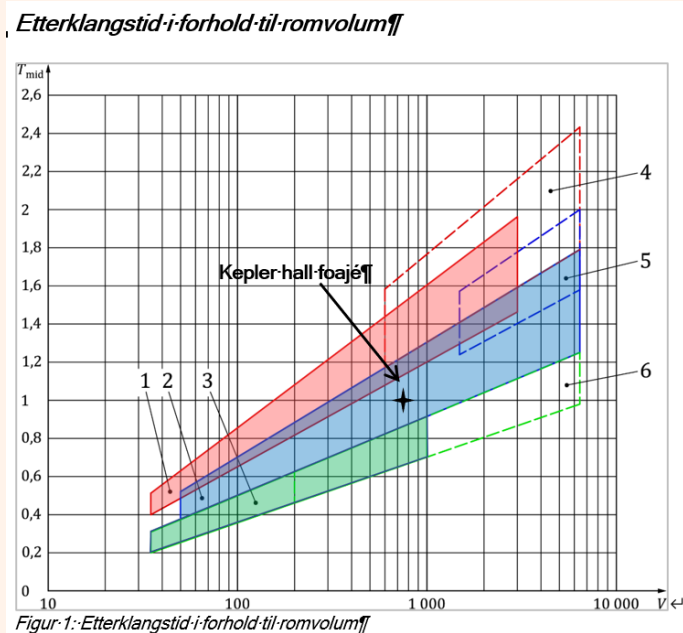
- Se «[Lokaler til musikkformål](#)»
- Definisjoner på de tre musikktypene
- Kriterier for musikkøverom
  - Generelle
  - For hver romtype (1-2 - 3-12 - 13-25 - over 25)
  - For hver musikkjanger (lydsvak / lydsterk / forsterket)
- Volum (25 m^3 / 50 m^3 + forsterket)
- Takhøyde
- Romgeometri / romdimensjoner

ØVECELLE (1-2) LYDSVAKE GRUPPER	LITE ENSEMBLEROM (3-12) LYDSVAKE GRUPPER	MELLOMSTORT ENSEMBLEROM (12-20) LYDSVAKE GRUPPER	STORT ENSEMBLEROM (>20) LYDSVAKE GRUPPER
ØVECELLE (1-2) LYDSTERKE GRUPPER	LITE ENSEMBLEROM (3-12) LYDSTERKE GRUPPER	MELLOMSTORT ENSEMBLEROM (12-24) LYDSTERKE GRUPPER	STORT ENSEMBLEROM (>24) LYDSTERKE GRUPPER
ØVECELLE (1-2) FORSTERKET MUSIKK	LITE ENSEMBLEROM (3-6) FORSTERKET MUSIKK	MELLOMSTORT ENSEMBLEROM (6-12) FORSTERKET MUSIKK	STORT ENSEMBLEROM (>12) FORSTERKET MUSIKK

NS-ISO 23591:2021 Øveromstandarden – kort gjennomgang (2)

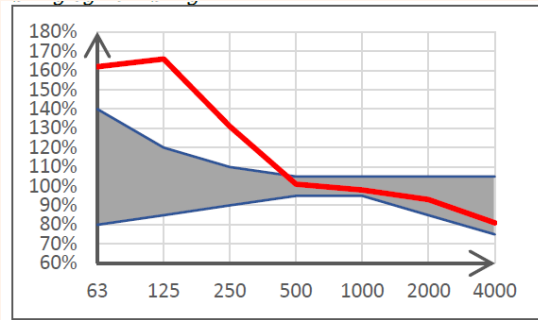
- Etterklangstid

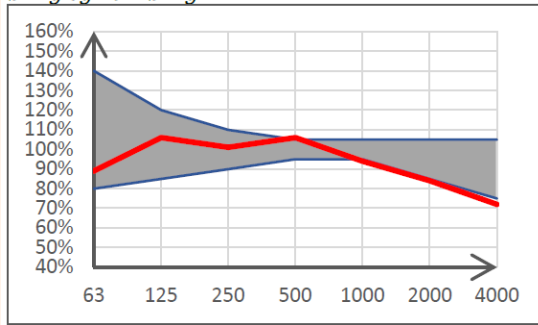
1. Øverom akustisk lydsvak
2. Øverom akustisk lydsterk
3. Øverom forsterket
4. Konsertlokale akustisk lydsvak
5. Konsertlokale akustisk lydsterk
6. Konsertlokale forsterket

NS-ISO 23591:2021 Øveromstandanden – kort gjennomgang (3)

- Etterklangstid *frekvensfordelt*

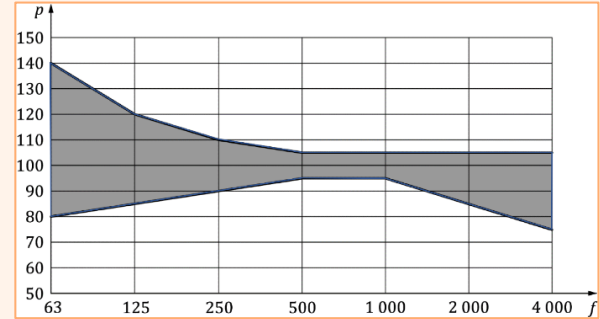

Lørenskog
vgs

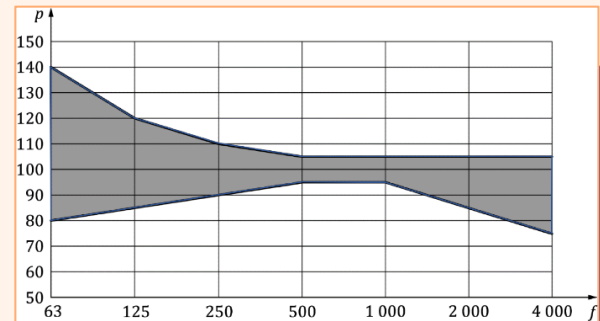

Lillestrøm
vgs kammer

Akustisk

Forsterket

NS-ISO 23591:2021 Øveromstandanden – kort gjennomgang

- Romforsterkning – unik forskning (JHR)
- Spesielt relevant for korps (for sterkt)
- *forte* = 90 dB → *fortissimo* = 100 dB
- Dynamikk-betraktning, svært viktig musikalsk
- Lydnivå = netto fra utøver + romforsterkning
- NMR anbefaler romforsterkning på max 15 dB (korps)
- (vi ser at en del rom er over 18 dB, opp til 24 dB)
- Romforsterkning avhengig av romvolum og etterklangstid

ØVECELLE (1-2) LYDSVAKE GRUPPER	LITE ENSEMBLEROM (3-12) LYDSVAKE GRUPPER	MELLOMSTORT ENSEMBLEROM (12-20) LYDSVAKE GRUPPER	STORT ENSEMBLEROM (>20) LYDSVAKE GRUPPER
ØVECELLE (1-2) LYDSTERKE GRUPPER	LITE ENSEMBLEROM (3-12) LYDSTERKE GRUPPER	MELLOMSTORT ENSEMBLEROM (12-24) LYDSTERKE GRUPPER	STORT ENSEMBLEROM (>24) LYDSTERKE GRUPPER
ØVECELLE (1-2) FORSTERKET MUSIKK	LITE ENSEMBLEROM (3-6) FORSTERKET MUSIKK	MELLOMSTORT ENSEMBLEROM (6-12) FORSTERKET MUSIKK	STORT ENSEMBLEROM (>12) FORSTERKET MUSIKK

NS 8178:2023 Konsertrumstandarden

- Skiller mellom lydsvak, lydsterk akustisk og forsteket musikk
- Tydelige krav til volum, takhøyde, romdimensjoner og areal
  - Virker kanskje storforlangende, men er høyst reelle dersom man ønsker eget lokale – og vi kan ikke akseptere uegnede lokaler !!!
- Tydelige krav til etterklangstid, ikke overlappende
  - Virker kanskje storforlangende, men er høst reelle
- Nye rom / rehabiliteringer
- Også vurdere eksisterende rom
- **KJØP DEN**

NS 8178:2023 Konsertrumstandarden – kort gjennomgang

- Se «[Lokaler til musikkformål](#)»
- Mye lik øverom (musikktyper, generelle forutsetninger)
- Volum (dobbelt krav - **Viktig**)
  - Tilstrekkelig for utøverne (25 m³ / 50 m³) OG
  - Tilstrekkelig for sum personer (12 m³ / 10 m³)
- 170 personer (50+120)
  - Lydsvak (50*25 m³ = 1250) / (170*12 m³ = 2040). Behov 2040 m³
  - Lydsterk (50*50 m³ = 2500) / (170*10 m³ = 1700). Behov 2500 m³
- 250 personer (50+200)
  - Lydsvak (50*25 m³ = 1250) / (250*12 m³ = 3000). Behov 3000 m³
  - Lydsterk (50*50 m³ = 2500) / (250*10 m³ = 2500). Behov 2500 m³

NS 8178:2023 Konsertromstandarden – kort gjennomgang

- Takhøyde (6-8 m, forsterket 4-5 m)
- Romgeometri / romdimensjoner (nb: 1,6 lengde:bredde)
- Etterklangstid – jfr NS-ISO-figurer
- Bakgrunnsstøy – viktig og sammensatt (komplisert)
- Sceneområde
  - Samme akustiske rom som sal, ikke trang sceneåpning (heller ikke med tepper), ujevn fordeling av absorbenter, bratt tilhørerområde, reflekterende vegger
- Tilhørerområde
  - Svakt skrånende, teknikerplass (forsterket),
  - Tribuneanlegg («amfi»), teleskop er utfordrende,
- Variabel akustikk / Aktivt akustisk system / flerbrukssal

NS-ISO 23591 / NS 8178 - Noen sannheter

- Hvis både øving og konsert skal **BEGGE** oppfylles
- Øverom for KORPS ol. har mye sammenfall med krav til gymsaler
  - Hvis store nok også ok til konsert
- Øverom for KOR ol. helt andre behov
  - Konklusjon: Viktig for lokMR å finne eget kor-øverom
  - Hvis dette finnes, bruk det til flere kor !!!
- Konsertrom – ofte for liten gulvplass («netto riggareal»)
- Konsertrom – «bratt-amfi-syndrom» (sett musikk i fokus!)
- Forsterking / oppmikking **skaper flere problemer enn løsninger**
- Elektroniske klanganlegg – tja – både og
  - NB: Store krav til grunnakustikk og kvalitet på anlegget

NY VEILEDER: «SKOLEN SOM KULTURARENA»

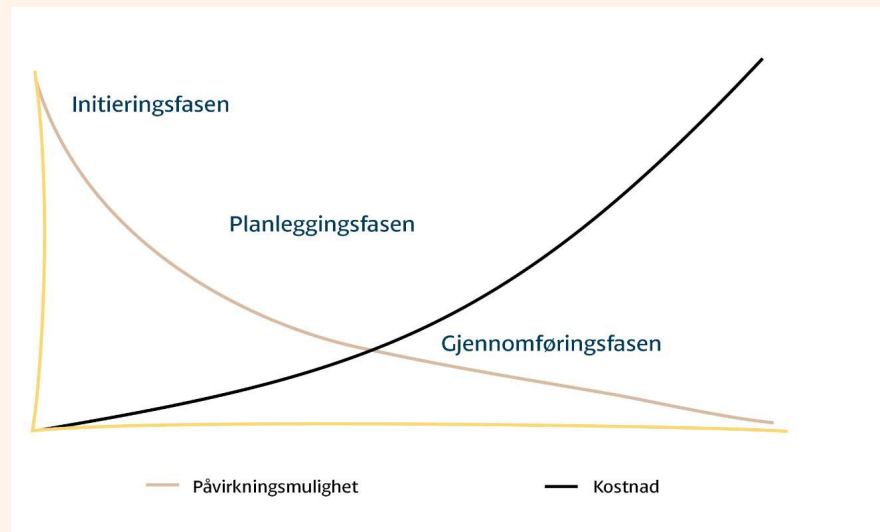
Utgitt av Viken – i praksis «for alle»

<https://www.musikk.no/akershus/prosjekter/musikklokaler/skolen-som-kultrarena-veileder>

- Beregnet på de som skal planlegge – men også for oss som brukere
- «En av de viktigste suksessfaktorene er systematisk og grundig medvirkning»
- «Hovedfokuset er brukerperspektivet og behovet for hensiktsmessige lokaler»
- Skolen er BÅDE et skolebygg og et samfunnsbygg
- Involvering «så tidlig som overhodet mulig»
- «Skolen skal være en ressurs for lokalsamfunnet og det skal fysisk legges til rette for opplæringsvirksomhet og kulturaktisiteter etter ordinær skoletid»

Utgitt av Viken – i praksis «for alle» (2)

- Svært viktig initieringsfase
- Og i tidlig planfase
- Musikkrådet må være tydelig i beskrivelse av musikklivets behov (ikke ønsker)
- Antall utøvere og type lag (standarden gir dimensjonsvar)
- Lagerbehov

Planlegges det en skole ?

- Eller er det på trappene å planlegge en skole ?
- Les veilederen, vær tidlig ute

- **Kontakt fylkesmusikkrådet: HJELP !!**

HVOR KAN VI HENTE HJELP OG INSPIRASJON

Mye hjelp å få

- Fylkesmusikkrådet HAR kunnskap – bruk det
- <https://www.musikklokaler.no/>
- NMR-norm
- Kulturrom – kunnskap og økonomisk støtte
- NOEN akustikere kan dette
- .....

HVORDAN HAR LOKALE MUSIKKRÅD JOBBET MED «EGNEDE LOKALER FOR MUSIKKLIVET I KOMMUNEN»

Proessen

- Vedta at «Lokaler er viktig for oss» (og bevisstgjøre **hvorfor**)
- Kartlegging 1: Hva **(tror vi)** er problemet ?
- Kartlegging 2: Måle lokalene som brukes
  - → Hva **ER** problemet (problemene)?
- Prioritering 1: Hvilke lokaler/rom kan vi gjøre noe med?
- Prioritering 2: Hvilke lokaler skal vi prioritere først?
- Parallelt: Skape politisk forståelse: **Lokaler ER viktige for oss**

LAGER – en forutsetning for aktiviteter

- Kanskje den enkeltfaktor som er mest aktivitetshindrende
- Uten lagerplass (nesten) ingen aktivitet
- Grunnlaget for fleksibel bruk over tid og for flerbruk
alle aktiviteter trenger lagerplass
- Erfaringene fra Oslo – og fra Manhattan
- Skille mellom lagerplass for utstyr som er nødvendig for aktiviteten
  - Og «bortsettingslager» (også nødvendig)
- Ny lagerløsning – «lager i vegg»
(Oslo-standard: 2 m dyp i rommets langside + bakvegg)

Takk for meg!

Jon G. Olsen

Daglig leder Akershus musikkråd

musikk.no/akershus

akershus@musikk.no

+47 63 81 53 65